

Noul umanism în contextul inteligenței artificiale: Transumanismul?

Nicolae Sfetcu¹
nicolae@sfetcu.com

25.11.2024

Copyright 2024 Nicolae Sfetcu

---

¹ <https://orcid.org/0000-0002-0162-9973>

Cuprins

Noul umanism în contextul inteligenței artificiale: Transumanismul?.....	1
Abstract.....	3
Rezumat	3
Introducere	4
Istoria transumanismului.....	6
Critica transumanismului	8
Noua eugenie	9
Eugenia liberală	10
Etica transumanismului.....	10
Etica eugeniei.....	11
Perspectivile transumanismului.....	11
Redefinirea umanității.....	13
Provocări și nevoia de vigilență etică	14
Concluzie	14
Bibliografie	14

Abstract

The concept of humanism, which places humanity at the center of intellectual and moral concerns, has been a defining feature of Western thought since the Renaissance. The rapid acceleration of technological advances has given rise to transhumanism—a movement that seeks to overcome the biological limitations of the human condition through the application of science and technology. Transhumanist thinkers study the potential benefits and dangers of emerging technologies that could overcome the fundamental limitations of humanity, as well as the ethics of using such technologies.

Keywords: humanism, transhumanism, posthumanism, ethics, eugenics

Rezumat

Conceptul de umanism, care plasează omenirea în centrul preocupărilor intelectuale și morale, a fost o trăsătură definitorie a gândirii occidentale încă din Renaștere. Accelerarea rapidă a progreselor tehnologice a dat naștere transumanismului – o mișcare care încearcă să depășească limitările biologice ale condiției umane prin aplicarea științei și tehnologiei. Gânditorii transumanişti studiază potențialele beneficii și pericolele tehnologiilor emergente care ar putea depăși limitările fundamentale ale umanității, precum și etica utilizării unor astfel de tehnologii.

Cuvinte cheie: umanism, transumanism, postumanism, etica, eugenia

Introducere

Conceptul de umanism, care plasează omenirea în centrul preocupărilor intelectuale și morale, a fost o trăsătură definitorie a gândirii occidentale încă din Renaștere. În mod tradițional, umanismul a celebrat capacitățile unice ale oamenilor pentru rațiune, creativitate și judecată morală, subliniind în același timp demnitatea și valoarea individului. În secolul 21, însă, accelerarea rapidă a progreselor tehnologice a dat naștere transumanismului – o mișcare care încearcă să depășească limitările biologice ale condiției umane prin aplicarea științei și tehnologiei. Departe de a fi o

respingere a umanismului, transumanismul este înțeles de unii ca o evoluție a sa: un nou umanism pentru o epocă a capacității tehnologice fără precedent.

Gânditorii transumanişti studiază potențialele beneficii și pericolele tehnologiilor emergente care ar putea depăși limitările fundamentale ale umanității, precum și etica utilizării unor astfel de tehnologii (Sfetcu 2023). Unii transumanişti consideră că ființele umane ar putea în cele din urmă să se transforme în ființe cu abilități atât de mult extinse din condiția actuală, încât să merite eticheta de ființe postumane.

Sociomaterialismul consideră că toate teoriile fundamentale pentru această abordare (ANT, teoria activității, post-umanismul și teoria complexității) consideră cunoștințele și capacitățile ca fiind emergente din rețelele de interconexiuni dintre entități eterogene, atât umane, cât și non-umane (C. Jones 2018, 47).

Transumanismul pledează pentru îmbunătățirea condiției umane prin dezvoltarea tehnologiilor avansate care pot spori mult longevitatea și cunoașterea. Transumaniştii cred că ființele umane își pot extinde abilitățile fizice și mentale într-atât încât se vor deosebi de oamenii actuali, devenind ființe postumane (Bostrom 2005).

Există o dezbateră dacă transumanismul este o ramură a postumanismului (Umbrello și Lombard 2018). O trăsătură comună a transumanismului și postumanismului este viziunea viitoare a unei noi specii inteligente, dar diferă ca scop final (Umbrello 2018).

Unii umaniști seculari concep transumanismul ca un descendent al mișcării umaniste de gândire liberă. Dwight Gilbert Jones a propus un umanism renescentist reînnoit prin depozite de ADN și genom, fiecare genotip individual (ADN) fiind instanțiat ca fenotipuri succesive (D. G. Jones 2019).

Scopul declarat al transumaniştilor este reducerea sărăciei, bolilor, dizabilităților și malnutriției pe tot globul (Magnuson 2015), cu ajutorul tehnologiilor pentru îmbunătățirea organismelor umane. Transumaniştii susțin că există un imperativ etic perfecționist pentru ca oamenii să lupte pentru progresul și îmbunătățirea condiției umane, pentru a ajunge într-o fază în care evoluția naturală ar fi înlocuită cu o evoluție participativă sau direcționată deliberată.

Transumanismul pledează pentru utilizarea tehnologiei pentru a transforma organismul uman în mod radical, cu scopul final de a deveni „postuman” (Porter 2017). „Postumanii” ar fi ființe atât de radical diferite fizic, cognitiv și emoțional față de oamenii actuali, încât nu ar mai putea să fie considerați umani. Principalele tehnologii pe care se concentrează sunt ingineria genetică și interfețele creier-mașină.

Există o varietate de opinii în gândirea transumanistă, printre care (Magnuson 2015):

- *Aboliționismul*: utilizarea biotehnologiei pentru a eradica suferința.
- *Transumanismul democratic*: sintetizează democrația liberală, democrația socială, democrația radicală și transumanismul.
- *Egalitarismul*: bazat pe ideea că tehnologiile emergente vor pune capăt stratificării sociale.
- *Extropianismul*: un set de principii care susțin o abordare proactivă a evoluției umane.

- *Imortalismul*: credința că extinderea radicală a vieții și nemurirea tehnologică este posibilă și de dorit.
- *Transumanismul libertarian*: sintetizează libertarianismul și transumanismul.
- *Postgenderismul*: urmărește eliminarea voluntară a genului în specia umană.
- *Postpolitismul*: crearea unui „stat postdemocratic” bazat pe rațiune și accesul liber la tehnologiile de îmbunătățire.
- *Singularitarismul*: credința că o singularitate tehnologică este posibilă și de dorit.
- *Tehnogaianismul*: credința că tehnologiile emergente pot ajuta la refacerea mediului Pământului.

Istoria transumanismului

Umanismul clasic a apărut în timpul Renașterii ca răspuns la dogmele rigide ale scolasticii medievale. El a subliniat potențialul ființelor umane de a-și modela propriul destin și a celebrat realizările umane în artă, știință și filozofie. În multe feluri, transumanismul moștenește acest etos. Acesta urmărește să împuternicească indivizii să depășească constrângerile biologice și psihologice, extinzând durata vieții umane, îmbunătățind capacitățile cognitive și eliminând suferința. Transumanismul, la fel ca umanismul tradițional, este profund optimist cu privire la potențialul umanității și vede rațiunea și știința ca mijloace de a obține progres.

În timp ce umanismul clasic a apelat la educație, cultură și filozofia morală pentru a rafina condiția umană, transumanismul apelează la biotehnologie, inteligență artificială și alte tehnologii avansate. Această schimbare se consideră că reflectă realitățile timpului nostru: descoperirile științifice oferă acum posibilități la care generațiile anterioare nu puteau decât să viseze. Ingineria genetică, interfețele creier-calculator și nanotehnologia nu mai de domeniul științifico-fantastic, ci sunt instrumente care ar putea redefini ceea ce înseamnă a fi om.

Transumanismul consideră drept precursori filozofii antici pe Platon și Aristotel, și filosofi postmoderni precum Nietzsche, și pretind o continuitate cu raționalismul (raționalitatea, autonomia personală, etc.) și umanismul iluminist (More și Vita-More 2013, 4).

Tendențele transcendentaliste se regăsesc inclusiv în *Epopoea lui Ghilgameș*, și în căutările istorice pentru Fântâna Tinereții, Elixirul Vieții și alte eforturi de a preveni îmbătrânirea și moartea (Bostrom 2005). Transumanismul pretind continuitatea din tradițiile din filosofia antică a lui Aristotel și tradiția științifică a lui Roger Bacon (Porter 2017). În *Divina comedie*, Dante a inventat cuvântul *trasumanar* care înseamnă „a depăși natura umană, a trece dincolo de natura umană” în primul cânt al *Paradisului* (Harrison și Wolyniak 2015).

Susan B. Levinn critică aceste pretenții, susținând că sursele antice pe care le invocă au de fapt opinii care sunt opuse la ceea ce pretind transumanismul (Levin 2017, 283).

În *Discursul asupra metodei* (1637), René Descartes a imaginat un nou tip de medicină care ar putea oferi atât nemurirea fizică, cât și minți mai puternice (Mirkes 2019).

În *Justiția politică* (1793), William Godwin a inclus argumente care favorizează posibilitatea „nemuririi pământești” (Godwin 1793).

Friedrich Nietzsche este de asemenea considerat, de transumanști, un precursor al acestui concept, deși el vorbește mai degrabă de autoactualizare decât de transformarea tehnologică (Bostrom 2005). Habermas i-a caracterizat pe transumanști drept „autoproclamați nietzscheeni” (Habermas 2014, 22). Concepția lui Nietzsche despre suprauman este un „anti-ideal prin excelență”, simbolizând o întrerupere creativă a oricărei fixări sau invariabilitate a identității (Aydin 2017, 313). Idealul postuman se apropie mai mult de concepția lui Nietzsche despre „ultimii oameni” decât de concepția lui despre „supraom” (Porter 2017).

Mișcarea cunoscută sub numele de cosmismul rus, a filozofului rus N. F. Fyodorov, a anticipat ideile transumaniste (Young 2012).

Ideile transumanismului au fost avansate pentru prima dată în 1923 de . B. S. Haldane în eseuul său *Dedalus: Știința și viitorul* (Haldane 1923). În care vorbește de dezvoltarea ectogenezei (crearea și susținerea vieții într-un mediu artificial) și aplicarea geneticii pentru a îmbunătăți caracteristicile umane.

J. D. Bernal a speculat cu privire la schimbările radicale ale corpului uman și ale inteligenței prin implanturi bionice și îmbunătățirea cognitivă (Clarke 2000), preluate ca teme transumaniste.

Julian Huxley este considerat în general drept fondatorul transumanismului. a popularizat termenul de transumanism într-un eseu din 1957 (Hughes 2004), derivat dintr-o lucrare anterioară din 1940 a filozofului canadian W. D. Lighthall (Harrison și Wolyniak 2015). Dar sensul modern a fost consacrat de unul din primii futurologi, care și-a schimbat numele în FM-2030 (FM-2030 1973).

În 1986, Eric Drexler a publicat *Motoarele crației. Viitoarea eră a nanotehnologiei* (Drexler 1986), despre perspectivele nanotehnologiei și a asamblorilor moleculari și a fondat Institutul Foresight.

Max More a elaborat principiile transumanismului ca filozofie futuristă în 1990, și a organizat în California o școală de gândire care a promovat mișcarea transumanistă (Gelles 2009), dându-i o nouă definiție:

”Transumanismul este o clasă de filosofii care caută să ne ghideze către o condiție postumană. Transumanismul împărtășește multe elemente ale umanismului, inclusiv respectul pentru rațiune și știință, angajamentul față de progres și o valoare a existenței umane (sau transumane) în această viață. [...] Transumanismul diferă de umanism prin recunoașterea și anticiparea modificărilor radicale ale naturii și posibilităților vieții noastre rezultate din diverse științe și tehnologii [...]” (More 1990)

În 1998, filozofii Nick Bostrom și David Pearce au fondat World Transhumanist Association (WTA). În 2002, WTA a modificat și adoptat Declarația Transumanistă, și a oferit două definiții formale pentru transumanism (Magnuson 2015):

- Mișcarea intelectuală și culturală care afirmă posibilitatea și dezirabilitatea îmbunătățirii fundamentale a condiției umane prin rațiune aplicată, în special prin dezvoltarea și punerea la dispoziție pe scară largă a tehnologiilor pentru a elimina îmbătrânirea și pentru a spori considerabil capacitățile intelectuale, fizice și psihologice ale omului.
- Studiul ramificațiilor, promisiunilor și potențialelor pericole ale tehnologiilor care ne vor permite să depășim limitările fundamentale ale omului și studiul aferent problemelor etice implicate în dezvoltarea și utilizarea acestor tehnologii.

În 2002, Steve Fuller și Bruno Latour au organizat o dezbatere despre dacă mai este necesară o distincție netă între oameni și non-umani în scopuri de cercetare (Barron 2003, 78). Latour a observat că afirmația că „toate fenomenele ar trebui tratate în mod egal, fie că provin din ceva uman, natural sau artificial” duce la ceea ce Fuller numește „abdicarea de responsabilitate” (Fuller și Jandrić 2019, 212), dar ambii au fost de acord că tratarea oamenilor și a mașinilor într-un mod simetric duce la întrebările de valori și moralitate.

În prezent, transumanismul pare să fie o mișcare care a prins cel mai mult în America de Nord, deși există câțiva adepți și în Marea Britanie. Transumanistii moderați sunt libertarieni în esență, oferind doar o dimensiune tehnologică libertarianismului (McNamee și Edwards 2006).

Critica transumanismului

O dificultate pentru criticii transumanismului este că acesta include o gamă mult prea largă de opinii, fără o definiție agreată a transumanismului (More 1990).

Criticile la adresa transumanismului includ două forme principale: cele care se opun probabilității de atingere a obiectivelor transumaniste (criticile practice) și cele care se opun principiilor morale (criticile etice).

Criticii transumanismului se tem că acesta va duce la existența a două tipuri distincte de ființă, cea umană și cea postumană, omul putând ajunge într-o poziție morală mult mai scăzută. De asemenea, transumanismul va crește inegalitățile dintre bogați și săraci. Criticii teologici obiectează față de ceea ce ei văd ca fiind imperializarea autonomiei (McNamee și Edwards 2006). Unii critici ai transumanismului îl văd ca pe o amenințare la adresa moralei în sine.

S-a susținut că, în gândirea transumanistă, oamenii încearcă să se substituie lui Dumnezeu. Declarația Vaticanului din 2002, *Comuniune și administrație: Persoane umane create după chipul lui Dumnezeu*, a afirmat că „schimbarea identității genetice a omului ca persoană umană prin producerea unei ființe infraumane este radical imorală”, implicând că „omul are drept deplin la dispoziție asupra propriei sale naturi biologice” (Vatican 2002).

Alți critici vizează ceea ce ei pretind a fi o concepție instrumentală a corpului uman în scrierile lui Marvin Minsky, Hans Moravec și alți transumanisti (Hayles 1999).

În cartea sa din 2003 *Ajunge: Să rămâi uman într-o eră a ingineriei*, eticianul de mediu Bill McKibben a argumentat că ar fi greșit din punct de vedere moral ca oamenii să modifice aspectele

fundamentale ale lor înșiși (sau ale copiilor lor); viețile umane nu ar mai părea semnificative într-o lume în care astfel de limitări ar putea fi depășite tehnologic (McKibben 2003).

Jeremy Rifkin și Stuart Newman argumentează împotriva ingineriei genetice a ființelor umane pentru că se tem de estomparea graniței dintre om și artefact (Newman 2003). Biotehnologiile ar putea crea oameni obiectivați și neancorați social, precum și suboameni.

Centrul pentru Genetică și Societate din SUA a fost înființată, în 2001, cu scopul de a se opune agendelor transumaniste care implică modificarea transgenerațională a biologiei umane

Criticii transumanismului libertarian iau în considerare posibile consecințe socioeconomice în care diviziunile dintre bogați și săraci ar fi în creștere, creând o așa-numită „diviziune genetică” (McKibben 2003). Apariția supraoamenilor ar crea un mare decalaj social și economic între aceștia și oamenii „neîmbunătățiți”, care va duce la extincția celor din urmă (Hawking 1996).

Spre deosebire de valuri anterioare de automatizare, multe locuri de muncă din clasa de mijloc pot fi eliminate de inteligența artificială; *The Economist* afirmă că „îngrijorarea pe care inteligența artificială ar putea să o genereze este pentru locurile de muncă cu gulere albe, așa cum a făcut energia cu abur celor cu gulere albastre în timpul Revoluției Industriale”, „merită luată în serios”. Locuri de muncă cu risc extrem variază de la asistente juridice la bucătari de fast-food, în timp ce cererea de locuri de muncă este probabil să crească pentru profesiile legate de îngrijire, inclusiv îngrijirea personală a sănătății (Sfetcu 2021).

Potrivit lui Foucault, societatea guvernează și controlează și supraveghează deja oamenii, dictând modul în care majoritatea indivizilor aleg să se exprime estetic. Astfel, conform unui articol din 2004 al lui Jerold Abrams, există riscul eliminării diferențelor în favoarea universalității (Abrams 2004).

Noua eugenie

Transumanismul este adesea comparat cu proiectul nazist de îmbunătățire a rasei în sens eugenic, această idee fiind negată de susținătorii transumanismului: „Este, de asemenea, fals să identifici transumanismul cu ideologia nazistă, așa cum face Habermas, pentru că naziștii sunt în favoarea unei organizații politice totalitare, în timp ce transumanismul susține valorile democrațiilor liberale.” (Sorgner 2010)

Unii critici ai transumanismului se tem, în cazul transumanismului, de revenirea discriminării genetice coercitive sponsorizate de stat și încălcări ale drepturilor omului prin practici eugenice (Black 2004).

Majoritatea gânditorilor transumanismului susțin o „nouă eugenie”, o formă de eugenie liberală egalitară, susținând că societățile liberale au obligația de a încuraja o adoptare cât mai largă a tehnologiilor de îmbunătățire eugenică (Buchanan, Brock, și Daniels 2000).

Practica testelor genetice prenatale identifică gene sau markeri genetici nedorite (Sfetcu 2018). Părinții potențiali pot alege să continue sarcina sau să renunțe la făt. Odată cu apariția

diagnosticului genetic de pre-implantare, părinții potențiali pot alege să utilizeze fertilizarea in vitro și apoi să testeze celulele timpurii ale embrionilor creați pentru a identifica embrionii cu gene pe care le preferă sau pe care să le evite. Din cauza preocupărilor legate de eugenie, consilierea genetică se bazează pe o politică de "non-directivitate" pentru a se asigura respectarea autonomiei reproductive. Argumentul pentru acest serviciu de consiliere este că ar trebui să echilibrăm autonomia parentală cu autonomia copilului în viitor. (Sara 2014) Specialiștii încă nu au dat un răspuns clar la întrebarea dacă aceste practici ar trebui să fie considerate practici eugenice, sau dacă este moral (Sfetcu 2018).

Acum este posibil să se diagnosticheze un număr de boli induse genetic. Unele boli rezultă dintr-un defect într-o singură genă, în timp ce altele implică un număr de gene. Screening-ul pentru anomalii genetice este un proces relativ simplu, pe baza unui profil genetic, informațiile genetice care pot afecta alegerea unui partener de căsătorie, și monitorizarea sarcinii. Deciziile luate în aceste cazuri au implicații eugenice. (Harding 2012)

Eugenia liberală

Noua eugenie susține utilizarea tehnologiilor reproductive și genetice pentru îmbunătățirii caracteristicilor și capacităților umane în funcție de preferințele părinților, fără intervenția statului (Sfetcu 2018). Termenul "eugenie liberală" a fost inventat de bioeticianul Nicholas Agar, dar din 2000 este preferat termenul "eugenia libertariană" în ideea unei intervenții minimale a statului. (Agar 2004)

Avocații eugeniei liberale subliniază patru diferențe principale față de eugenia din trecut: este individuală și privată (fără intervenția statului), este opțională, presupune pluralismul de valoare (diversitatea), și calitatea științei (Sfetcu 2018).

Dov Fox, profesor de drept la Universitatea din San Diego, susține că statul ar trebui să mandateze practici genetice integrate sigure, eficiente și integrate funcțional. (D. Fox 2012)

Comitetul Internațional pentru Bioetică al Națiunilor Unite susține eugenismul liberal, care nu trebuie confundat cu problemele etice ale mișcărilor de eugenie din secolul XX, dar contestarii susțin că astfel dispare ideea egalității umane și se permite discriminarea și stigmatizarea împotriva celor care nu doresc sau nu au posibilități financiare. (International Bioethics Committee 2015)

Etica transumanismului

Transumanismul ridică întrebări etice profunde, deoarece contestă noțiunile profund înrădăcinate de identitate, egalitate și moralitate. Criticii susțin că modificarea genomului uman sau integrarea inteligenței artificiale în creierul uman riscă dezumanizarea sau crearea unei societăți inegale în care doar cei bogați pot avea acces la astfel de îmbunătățiri. Cu toate acestea, aceste critici reflectă temerile anterioare că educația sau alfabetizarea ar perturba ierarhiile și tradițiile sociale. Așa cum tipografia și educația universală au democratizat în cele din urmă cunoștințele, transumanismul susține că progresele tehnologice pot fi accesibile pe scară largă și pot beneficia întreaga umanitate.

Din punct de vedere etic, transumanismul este considerat de unii ca fiind în concordanță cu idealurile umaniste în angajamentul său pentru reducerea suferinței și extinderea autonomiei individuale. Prin scopul de a eradica bolile, de a prelungi speranța de viață și de a îmbunătăți capacitățile mentale și fizice, transumanismul acordă prioritate bunăstării indivizilor și capacității acestora de a duce o viață împlinită. Acest lucru se aliniază cu obiectivul umanist de a promova înflorirea umană, chiar dacă mijloacele sunt fără precedent.

Etica eugeniei

Argumentele referitoare la înțelepciunea continuării experimentării genetice și posibilele efecte eugenice ale ingineriei genetice se încadrează în general în trei domenii: etica biomedicală, moralitatea și religia, și legea.

Utilizarea potențială a ingineriei genetice a readus în discuții eugenia din trecut în disputele despre bioetică. Există opinii, precum cele ale lui Nicholas Agar conform cărora și programele de eugenie fără caracter coercitiv ar fi în mod inerent lipsite de etică. (Fletcher și Wertz 1990)

Eugenia liberală se bazează pe recunoașterea valorii tratamentului bolii. Părinții sunt obligați să se asigure că copiii lor beneficiază de tratament medical pentru boală și pot fi acuzați de neglijență dacă nu reușesc. Dar nu toți potențialii părinți ar fi obligați să solicite consiliere în materie de reproducere și să utilizeze fertilizarea in vitro deoarece ar fi o încălcare a libertății lor procreative. (Agar 2004)

Principiul moral central al eticii biomedicale implică o obligație "de a conferi beneficii și de a elimina daunele" (Beauchamp 1979, 135). Argumentele care favorizează experimentarea genetică subliniază beneficiile cunoașterii cauzelor genetice ale bolii. (Ruse 1978, 103, 106) Argumentele împotriva acestor cercetări citează faptul că experimentele genetice implică în mod inevitabil embrioni umani (Ramsey 1970, 134) și, prin urmare, sunt realizate fără consimțământul subiectului experimental (Ramsey 1979, 233, 235). Există și probleme etice mai specifice, precum accesul, calitatea, confidențialitatea, controlul asupra deciziilor, (Dyck 1973, 114, 120–21) și conceptul identității proprii.

Perspectivile transumanismului

Smirnova et al., în *Inteligența organoidă (IO): noua frontieră în informatica biologică și inteligență*, vorbește despre "inteligența organoidă" (IO), dezvoltată cu ajutorul organoidelor cerebrale derivate din celule stem umane pentru a reproduce aspectele moleculare și celulare critice ale învățării și memoriei și, eventual, aspecte ale cogniției in vitro. Calculul biologic (sau bioinformatic), folosind culturi 3D de celule ale creierului uman și tehnologii de interfață creier-mașină, ar fi mai rapid, mai eficient și mai puternic decât calculatoarele tradiționale. IO va utiliza noi modele, algoritmi și tehnologii de interfață, ajutând în același timp la înțelegerea funcționării creierului și găsirea de tratamente pentru tulburările neurologice. O astfel de abordare necesită o „etică încorporată”, interdisciplinară (Smirnova et al. 2023).

Peters și Jandrić recunosc că ”dezvoltarea ființelor umane postdigitale create printr-o evoluție auto-proiectată mai rapidă decât cea naturală și sistemele vii algoritmice care nu se bazează pe carbon sunt adevărate provocări postdigitale” (Peters și Jandrić 2019), constând în „relații încheșurate și dezordonate între fizică și biologie, media veche și nouă, umanism și postumanism, capitalismul cunoașterii. și capitalismul bio-informațional” (Jandrić et al. 2018, 896).

”Relația străveche dintre ființă și devenire a căpătat acum o întorsătură postdigitală importantă. În timp ce speculăm ce fel de lume viitoare va locui în coexistență cu noi ca forme de viață inteligentă, ar trebui să ne concentrăm ferm asupra întrebărilor ce forme de viață inteligentă ar trebui să fie incluse în deciziile noastre colective cu privire la viitor și cum le-am putea aborda. Știința și educația postdigitală au devenit un contributor activ la evoluția vieții. În timp ce examinăm dezvoltarea și includerea diferitelor forme de viață bazate pe carbon și fără carbon, luăm încet, dar sigur selecția naturală în propriile noastre mâini, iar aceste noi puteri aduc noi responsabilități.” (Peters și Jandrić 2019)

Designerul de roboți Hans Moravec, ciberneticianul Kevin Warwick și inventatorul Ray Kurzweil au prezis că oamenii și mașinile se vor îmbina în viitor în cyborgi care sunt mai capabili și mai puternici decât oricare dintre ei. Această idee își are rădăcinile în Aldous Huxley și Robert Ettinger (Russell și Norvig 2016). Edward Fredkin susține că „inteligenta artificială este următoarea etapă a evoluției”, idee propusă pentru prima dată de „Darwin printre mașini” a lui Samuel Butler încă din 1863 și extinsă de George Dyson în cartea sa cu același nume în 1998 (McCorduck 2004). Kurzweil susține că în viitor nu va exista nicio distincție, post-singularitate, între om și mașină sau între realitatea fizică și cea virtuală. Andy Clark prevede că oamenii vor deveni treptat, cel puțin într-o măsură apreciabilă, cyborgi, prin acceptarea membrilor artificiale și a organelor de simț și a implanturilor (Russell și Norvig 2016).

În „Viața în Univers”, Hawking descrie două direcții diferite pentru dezvoltarea ulterioară a formelor de viață: ființele umane îmbunătățite prin evoluție concepută de sine, și mașinile care ar fi „o nouă formă de viață, bazată pe componente mecanice și electronice, mai degrabă decât macromolecule. În cele din urmă, ar putea înlocui viața bazată pe ADN, la fel cum ADN-ul ar fi înlocuit o formă anterioară de viață” (Hawking 1996).

În definiția lui Hawking, , formele de viață sunt definite ca entități care se reproduc singure, cu capacitatea de a se îmbunătăți, indiferent de baza lor materială. Era postdigitală se caracterizează printr-o convergență între informație, biologie și natură, care se împletesc dialectic.

Există deja posibilitatea îmbunătățirii din punct de vedere tehnologic al oamenilor (B. Singer 2000), dar când o persoană modificată genetic încetează să mai fie umană? Această întrebare nu ar mai avea sens în contextul definiției lui Hawking a vieții. Hawking afirmă că trăsăturile umane complexe, „cum ar fi inteligența, sunt probabil controlate de un număr mare de gene. Va fi mult mai dificil să le găsiți și să stabiliți relațiile dintre ele” (Hawking 1996). Conform lui Peters și Jandrić (Peters și Jandrić 2019), Hawking ignoră faptul că „inteligenta este o trăsătură complexă care este influențată atât de factori genetici, cât și de factori de mediu” (US NLM 2015).

Conform lui Peters și Besley, realitatea postdigitală este marcată de o „biologizare a rațiunii digitale”, care „este un fenomen distinct care se află într-o formă emergentă timpurie care izvorăște din aplicarea rațiunii digitale la biologie și din biologizarea proceselor digitale” (Peters și Besley 2019). Natura postdigitală a ființei umane modificate genetic va remodela relațiile tradiționale dintre biologie, educație și cultură (Jandrić et al. 2018, 895).

Absolutizarea esențială a valorilor transumaniste actuale se confruntă cu „problema valorilor pentru transumanism”: nu există un consens actual asupra criteriilor care ar trebui folosite pentru a determina valori precum „îmbunătățirea” și „sănătatea”. Dacă un postuman este la fel de mult mai inteligent decât o ființă umană, precum o ființă umană este mai inteligentă decât un gândac (Bostrom 2014, 112), atunci este firesc să presupunem că ceea ce constituie „îmbunătățit” pentru oamenii actuali se va califica drept „normal” pentru postumani, că ceea ce constituie „normal” pentru oamenii actuali va fi calificat drept „cu handicap” pentru postumani și așa mai departe (Porter 2017). Aydin observă că nu numai contextul istoric „normează” concepții precum „îmbunătățire”, „sănătate” și așa mai departe, ci și tehnologiile adoptate de transumanism.

Conform lui Porter, transumanismul intenționează să-i facă pe toți la fel de frumoși, dar această transcendență utopică a naturii contrastante a frumuseții și a egalității unul față de celălalt este conceptual incoerentă. Totuși, datorită ascensiunii culturale și politice a ideologiei transumaniste, și iminenței descoperirilor în tipurile de tehnologii biotransformative susținute de transumanism, este crucial ca transumanismul să fie luat în serios înainte de a fi prea târziu (Porter 2017).

McNamee și Edwards consideră că acceptarea principalelor pretenții ale transumanismului ne va plasa pe o pantă alunecoasă (McNamee și Edwards 2006). Conform lui Schauer, o pantă alunecoasă „pură” este aceea în care un „act anume, aparent inofensiv atunci când este luat în mod izolat, poate duce totuși la o serie viitoare de evenimente similare, dar din ce în ce mai periculoase” (Schauer 1985). Argumentele cu efect de domino, concepția dominoului a pantei alunecoase, ne conduc la o pantă alunecoasă cauzală (Lamb 1988).

Redefinirea umanității

Una dintre cele mai radicale implicații ale transumanismului este potențialul său de a redefini ceea ce înseamnă a fi om. Umanismul tradițional a definit umanitatea atât în ceea ce privește limitările sale, cât și capacitățile sale: mortalitatea, vulnerabilitatea fizică și nevoia de structuri sociale și morale. Transumanismul contestă aceste ipoteze, propunând că trăsătura definitorie a umanității nu este structura sa biologică, ci capacitatea sa de transformare și auto-îmbunătățire. În acest sens, transumanismul extinde umanismul prin imaginarea unui viitor în care oamenii nu sunt definiți de limitările lor actuale, ci de potențialul lor de a deveni ceva mai mare.

Această redefinire este deosebit de evidentă în căutarea inteligenței artificiale și a interfețelor creier-calculator. Dacă o minte umană ar putea fi încărcată într-un mediu digital, păstrând conștiința și personalitatea, acea entitate ar mai fi umană? Transumanismul susține că umanitatea nu se limitează la substraturi biologice; în schimb, se caracterizează prin capacități cognitive și emoționale care pot exista dincolo de carne. Această perspectivă deschide ușa către forme noi radicale de existență, în care granițele dintre om și mașină se estompează.

Provocări și nevoia de vigilență etică

În timp ce transumanismul oferă o viziune convingătoare asupra viitorului, el implică și riscuri semnificative. Ritmul rapid al schimbărilor tehnologice ridică spectrul consecințelor neintenționate, de la impacturi ecologice la riscuri existențiale generate de inteligența artificială prost înțeleasă. În plus, potențialul de acces inegal la tehnologiile de îmbunătățire ar putea exacerba inegalitățile sociale, creând o lume de elite „post-umane” și subclase „naturale”.

Pentru a aborda aceste provocări, transumanismul trebuie să îmbrățișeze angajamentul umanist față de reflecția etică și justiția socială. Acesta trebuie să asigure că progresele tehnologice servesc mai degrabă binelui comun decât unor privilegiați. Acest lucru va necesita cadre internaționale solide pentru a reglementa tehnologiile emergente, pentru a promova accesul echitabil și pentru a reduce riscurile. Un viitor transumanist își va îndeplini promisiunea ca noul umanism doar dacă rămâne întemeiat pe valori umaniste de compasiune, corectitudine și responsabilitate colectivă.

Concluzie

Conform lui Klichowski (Klichowski 2015) suntem deja cyborgi. Suntem transumani; oameni tranzitorii care există într-o fază luminală, în așteptarea unui transfer în lumea postumană.

Transumanismul reprezintă o evoluție naturală a umanismului într-o eră definită de inovația tehnologică. Împărtășește angajamentul umanist de a îmbunătăți condiția umană, dar extinde acest proiect prin îmbrățișarea tehnologiilor care pot modifica fundamental ceea ce înseamnă a fi uman. În timp ce provocările pe care le ridică sunt semnificative, transumanismul oferă o viziune asupra unui viitor în care umanitatea își poate depăși limitările actuale și poate atinge niveluri fără precedent de bunăstare și autonomie. Prin fundamentarea acestei viziuni pe principii etice și asigurându-se că beneficiile sale sunt împărtășite pe scară largă, transumanismul poate deveni cu adevărat noul umanism - o mărturie a puterii durabile a ingeniozității și aspirației umane.

Articolul este o extensie a unui subcapitol din cartea: Sfetcu, Nicolae (2024). *Inteligența, de la originile naturale la frontierele artificiale - Inteligența Umană vs. Inteligența Artificială*. MultiMedia Publishing, ISBN 978-606-033-832-1, DOI: [10.58679/MM84472](https://doi.org/10.58679/MM84472), <https://www.telework.ro/ro/e-books/inteligența-de-la-originile-naturale-la-frontierele-artificiale-inteligența-umana-vs-inteligența-artificiala/>

Bibliografie

- Abrams, Jerold J. 2004. „Pragmatism, Artificial Intelligence, and Posthuman Bioethics: Shusterman, Rorty, Foucault”. *Human Studies* 27 (3): 241–58. <https://doi.org/10.1023/B:HUMA.0000042130.79208.c6>.
- Agar, Nicholas. 2004. *Liberal Eugenics: In Defence of Human Enhancement*. 1 edition. Malden, MA: Wiley-Blackwell.

- Aydin, Ciano. 2017. „The Posthuman as Hollow Idol: A Nietzschean Critique of Human Enhancement”. *The Journal of Medicine and Philosophy: A Forum for Bioethics and Philosophy of Medicine* 42 (3): 304–27. <https://doi.org/10.1093/jmp/jhx002>.
- Barron, Colin. 2003. „A Strong Distinction between Humans and Non-Humans is no Longer Required for Research Purposes: A Debate Between Bruno Latour and Steve Fuller”. *History of The Human Sciences* 16 (mai):77–99. <https://doi.org/10.1177/0952695103016002004>.
- Beauchamp, Tom L. 1979. „Principles of Biomedical Ethics - Paperback - Oxford University Press”. 1979. <https://global.oup.com/ushe/product/principles-of-biomedical-ethics-9780199924585?cc=ro&lang=en&>.
- Black, Edwin. 2004. *War Against the Weak: Eugenics and America’s Campaign to Create a Master Race*. Thunder’s Mouth Press.
- Bostrom, Nick. 2005. „A History of Transhumanist Thought”. *Journal of Evolution and Technology* 14 (1): 1–25.
- . 2014. *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. Oxford University Press.
- Buchanan, Allen, Dan W. Brock, și Norman Daniels. 2000. *From Chance to Choice: Genetics and Justice*. Cambridge University Press.
- Clarke, Arthur Charles. 2000. *Greetings, Carbon-Based Bipeds!: A Vision of the 20th Century as It Happened*. HarperCollins.
- Drexler, Eric. 1986. *Engines of Creation: The Coming Era of Nanotechnology*. Knopf Doubleday Publishing Group.
- Dyck, Arthur J. 1973. „Ethics and Medicine”. *The Linacre Quarterly* 40 (3): 182–200.
- Fletcher, John C., și Dorothy C. Wertz. 1990. „Ethics, Law, and Medical Genetics: After the Human Genome Is Mapped”. *Emory Law Journal* 39 (3): 747–809.
- FM-2030. 1973. „Up-Wingers: A Futurist Manifesto”. 1973. https://www.goodreads.com/book/show/931652.Up_Wingers.
- Fox, Dov. 2012. „The Illiberality of Liberal Eugenics”. SSRN Scholarly Paper ID 1072104. Rochester, NY: Social Science Research Network. <https://papers.ssrn.com/abstract=1072104>.
- Fuller, Steve, și Petar Jandrić. 2019. „The Postdigital Human: Making the History of the Future”. *Postdigital Science and Education* 1 (1): 190–217. <https://doi.org/10.1007/s42438-018-0003-x>.
- Gelles, David. 2009. „Immortality 2.0: A Silicon Valley Insider Looks at California’s Transhumanist Movement”. Center for Genetics and Society. 2009. <https://www.geneticsandsociety.org/article/immortality-20-silicon-valley-insider-looks-californias-transhumanist-movement>.
- Godwin, William. 1793. *An Enquiry Concerning Political Justice: And Its Influence on General Virtue and Happiness*. Luke White.
- Habermas, Jürgen. 2014. *The Future of Human Nature*. John Wiley & Sons.
- Haldane, John Burdon Sanderson. 1923. *Daedalus: Or, Science and the Future*. E.P. Dutton.
- Harding, John. 2012. „Beyond Abortion: Human Genetics and the New Eugenics”. *Pepperdine Law Review* 18 (3). <https://digitalcommons.pepperdine.edu/plr/vol18/iss3/3>.
- Harrison, Peter, și Joseph Wolyniak. 2015. „The History of ‘Transhumanism’”. *Notes and Queries* 62 (3): 465–67. <https://doi.org/10.1093/notesj/gjv080>.
- Hawking, Stephen. 1996. „Life in the Universe”. 1996. <https://www.hawking.org.uk/in-words/lectures/life-in-the-universe>.

- Hayles, N. Katherine. 1999. *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*. Chicago, IL: University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/H/bo3769963.html>.
- Hughes, James J. 2004. *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future*. New York, NY, USA: Basic Books.
- International Bioethics Committee. 2015. „Report of the IBC on Updating Its Reflection on the Human Genome and Human Rights”. <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233258E.pdf>.
- Jandrić, Petar, Jeremy Knox, Tina Besley, Thomas Ryberg, Juha Suoranta, și Sarah Hayes. 2018. „Postdigital science and education”. *Educational Philosophy and Theory* 50 (10): 893–99. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1454000>.
- Jones, Chris. 2018. „Experience and Networked Learning”. În , 39–55. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74857-3_3.
- Jones, Dwight Gilbert. 2019. *Church of Man*. Independently Published.
- Klichowski, Michał. 2015. „Transhumanism and the Idea of Education in the World of Cyborgs”. Adam Mickiewicz University Press.
- Lamb, David. 1988. *Down the Slippery Slope: Arguing in Applied Ethics*. Routledge.
- Levin, Susan B. 2017. „Antiquity’s Missive to Transhumanism1”. *The Journal of Medicine and Philosophy: A Forum for Bioethics and Philosophy of Medicine* 42 (3): 278–303. <https://doi.org/10.1093/jmp/jhx008>.
- Magnuson, Markus Amalthea. 2015. „What Is Transhumanism?” What Is Transhumanism? 2015. <https://whatistranshumanism.org/>.
- McCorduck, Pamela. 2004. *Machines Who Think: A Personal Inquiry Into the History and Prospects of Artificial Intelligence*. Taylor & Francis.
- McKibben, Bill. 2003. *Enough: Staying Human in an Engineered Age*. Henry Holt and Company.
- McNamee, M J, și S D Edwards. 2006. „Transhumanism, medical technology and slippery slopes”. *Journal of Medical Ethics* 32 (9): 513–18. <https://doi.org/10.1136/jme.2005.013789>.
- Mirkes, Renée. 2019. „Transhumanist Medicine: Can We Direct Its Power to the Service of Human Dignity?” *The Linacre Quarterly* 86 (1): 115–26. <https://doi.org/10.1177/0024363919838134>.
- More, Max. 1990. „Transhumanism: A Futurist Philosophy”. 1990. <https://web.archive.org/web/20051029125153/http://www.maxmore.com/transhum.htm>.
- More, Max, și Natasha Vita-More. 2013. *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. John Wiley & Sons.
- Newman, Stuart A. 2003. „Averting the Clone Age: Prospects and Perils of Human Developmental Manipulation”. *The Journal of Contemporary Health Law and Policy* 19 (2): 431–63.
- Peters, Michael A., și Tina Besley. 2019. „Critical Philosophy of the Postdigital”. *Postdigital Science and Education* 1 (1): 29–42. <https://doi.org/10.1007/s42438-018-0004-9>.
- Peters, Michael A., și Petar Jandrić. 2019. „Artificial Intelligence, Human Evolution, and the Speed of Learning”. Ediție de Jeremy Knox, Yuchen Wang, și Michael Gallagher, *Perspectives on Rethinking and Reforming Education*, , 195–206. https://doi.org/10.1007/978-981-13-8161-4_12.
- Porter, Allen. 2017. „Bioethics and Transhumanism”. *The Journal of Medicine and Philosophy: A Forum for Bioethics and Philosophy of Medicine* 42 (3): 237–60. <https://doi.org/10.1093/jmp/jhx001>.

- Ramsey, Paul. 1970. *Fabricated Man: The Ethics of Genetic Control*. 1st Paperback Edition edition. New Haven: Yale University Press.
- . 1979. „Genetic Engineering: Less Than Fully Adequate Arguments”. *Hastings Center Report* 9 (6): 46–47. <https://doi.org/10.2307/3561676>.
- Ruse. 1978. „The Dangers of Unrestricted Research: The Case of Recombinant DNA”. *RECOMBINANT DNA: SCIENCE, ETHICS AND POLITICS*.
- Russell, Stuart, și Peter Norvig. 2016. „Artificial Intelligence: A Modern Approach, 4th US ed.” 2016. <https://aima.cs.berkeley.edu/>.
- Sara, Goering. 2014. „Eugenics”, iulie. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2014/entries/eugenics/>.
- Schauer, Frederick. 1985. „Slippery Slopes”. *Harvard Law Review* 99:361.
- Sfetcu, Nicolae. 2018. *Evoluția și etica eugeniei*. MultiMedia Publishing.
- . 2021. *Introduce în inteligența artificială*. Nicolae Sfetcu. <https://www.telework.ro/ro/e-books/introduce-in-inteligenta-artificiala/>.
- . 2023. „Provocări în inteligența artificială”. IT & C. 5 august 2023. <https://www.internetmobile.ro/provocari-in-inteligenta-artificiala/>.
- Singer, Bryan, dir. 2000. *X-Men*. Action, Adventure, Sci-Fi. Twentieth Century Fox, Marvel Enterprises, Marvel Entertainment Group.
- Smirnova, Lena, Brian S. Caffo, David H. Gracias, Qi Huang, Itzy E. Morales Pantoja, Bohao Tang, Donald J. Zack, et al. 2023. „Organoid Intelligence (OI): The New Frontier in Biocomputing and Intelligence-in-a-Dish”. *Frontiers in Science* 1 (februarie). <https://doi.org/10.3389/fsci.2023.1017235>.
- Sorgner, Stefan Lorenz. 2010. „Beyond Humanism: Reflections on Trans- and Posthumanism”. 2010. <https://jetpress.org/v21/sorgner.htm>.
- Umbrello, Steven. 2018. „Posthumanism: A Fickle Philosophy?” *Con Texte* 2 (1): 28–32. <https://doi.org/10.28984/ct.v2i1.279>.
- Umbrello, Steven, și Jessica Lombard. 2018. „Silence of the Idols: Appropriating the Myth of Sisyphus for Posthumanist Discourses”. *Postmodern Openings* 9 (4): 98–121. <https://doi.org/10.18662/po/47>.
- US NLM. 2015. „Is Intelligence Determined by Genetics?: MedlinePlus Genetics”. 2015. <https://medlineplus.gov/genetics/understanding/traits/intelligence/>.
- Vatican. 2002. „Communion and Stewardship: Human Persons Created in the Image of God”. 2002. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_con_cfaith_doc_20040723_communion-stewardship_en.html.
- Young, George. 2012. „The Russian Cosmists: The Esoteric Futurism of Nikolai Fedorov and His Followers”, iulie, 1–288. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199892945.001.0001>.